

STERILIZACIJA in KAPLJICE ZA OKO

dr. Petra Kocbek

Ljubljana, november 2008

- Sterilne
- Aplikacija na očesno zrklo, na očesno veznico, v konjunktivalno vrečico
- Tekoče, poltrdne, trdne
- Vrste FO za oko:
 - Kapljice za oko
 - Raztopine za izpiranje očesa
 - Praši za pripravo kapljic za oko in raztopin za izpiranje očesa
 - Poltrdne FO za oko
 - Vložki za oko

- Sterilne raztopine ali suspenzije
- Pomožne snovi za izotoniziranje, uravnavanje viskoznosti, uravnavanje ali stabiliziranje pH, povečanje topnosti ZU ali stabiliziranje izdelka (konzervansi, antioksidanti)
- Preskusi (Ph. Eur. 6th Ed.)
 - Sterilnost
 - Preskus razpoložljive mase ali volumna
 - Velikost delcev
- Vsebniki: večodmerni (konzervans!) → max. 10 ml enoodmerni
- Označevanje: dodani konzervans, rok uporabe po odprtju vsebnika (max. 4 tedne)

Zahteve za kapljice za oko

1. Sterilnost
2. Izotoničnost
3. Evhidričnost
4. Bistrost oz. ustrezna velikost delcev

1. Sterilnost

- Odsotnost vseh živih mikroorganizmov.
- Ne moremo zagotoviti s preskušanjem, ustrezno validiran postopek izdelave.
- Metode priprave sterilnih izdelkov:
 - končna sterilizacija:
 - suha toplota
 - sterilizacija s paro (avtoklaviranje)
 - ionizirajoče sevanje
 - sterilizacija s plini
 - membranska filtracija
 - aseptična priprava

2. Izotoničnost (I)

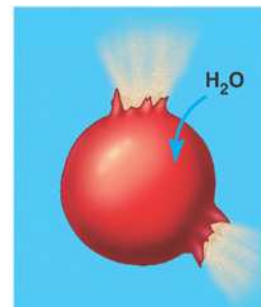
- Izotoničnost: raztopina ima enak osmotstki tlak kot telesne tekočine.
- Izoosmotičnost \neq izotoničnost!
- Solzna tekočina \approx 290-310 mOsm/l \approx 0,9 % NaCl
- Za oko so sprejemljive raztopine, ki ustrezajo 0,7 – 1,4 % NaCl
- Izračun osmolarnosti:

- Za neelektrolite:

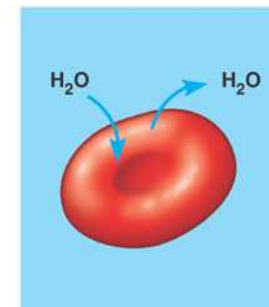
$$\frac{\text{g snovi/l raztopine}}{\text{MM}} * 1000 = \text{mOsm/l}$$

- Za močne elektrolite:

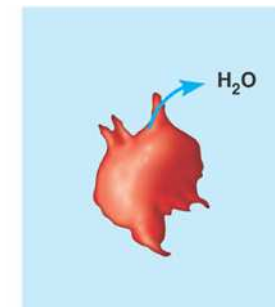
$$\frac{\text{g/l}}{\text{MM}} * \text{št. nastalih ionov} * 1000 = \text{mOsm/l}$$

hipotonična raztopina

izotonična raztopina

hipertonična raztopina

2. Izotoničnost (II)

- Osmol: masa topljenca, ki v 1 l raztopine izkazuje enak osmotski tlak kot 1 mol idealne neionizirane spojine v 1 l raztopine.

- Raultov zakon:

$$\Delta T = E \cdot c \quad \text{za neelektrolite}$$

$$\Delta T = i \cdot E \cdot c \quad \text{za elektrolite}$$

E...molarno znižanje zmrzišča vode, krioskopska konstanta (- 1,86 kgK/mol)

c...molalnost (~ molalna koncentracija) raztopljenih neelektrolitov ali elektrolitov

i... van't Hoffov koeficient, ki pomeni število ionov pri popolni disociaciji

- Kri, solzna tekočina, tkivne tekočine zmrznejo pri - 0,52 °C

3. Evhidričnost

- pH solzne tekočine 7,4
- Za oko so sprejemljive raztopine s pH 7,3 – 9,7
- pH kapljic za oko: kompromis topnost
ZU/stabilnost ZU/fiziološka kompatibilnost
- Uporaba pufrov

$$\text{pH} = \text{p}K_a + \log_{10} \frac{[\text{A}^-]}{[\text{HA}]}$$

Henderson-Hasselbachova enačba

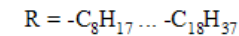
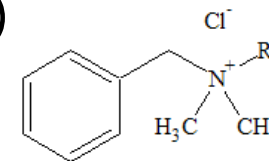
4. Bistrost

- Brez delcev
- Filtracija pred končno sterilizacijo oz. hkrati s sterilizacijo (membranska filtracija)

Konzervansi

- Večodmerne vodne kapljice za oko
- Dokazana učinkovitost uporabljenega konzervansa
- Kompatibilnost

- Ozek nabor ustreznih konzervansov za oftalmike:
 - Benzalkonijev klorid (0,01 m/v %)

- Drugi konzervansi: tiomersal, cetilpiridinijev klorid, fenilživostebrov nitrat/acetat/borat, parabeni, substituirani alkoholi in fenoli
- **NE** konzerviramo: enoodmerne kapljice za oko (količina, ki ne presega zaloge za enega bolnika za en dan)

Primarna ovojnina za kapljice za oko

- Vsebnik opremljen z nastavkom za kapljanje ali kapalko ali mu je kapalka priložena
- Vsebnik in zaporka morata zagotavljati sterilnost izdelka ves čas roka uporabnosti
 - Plastični iz polietilena ali polipropilena
 - Stekleni vsebnik

Izdelava vodnih kapljic za oko (I)

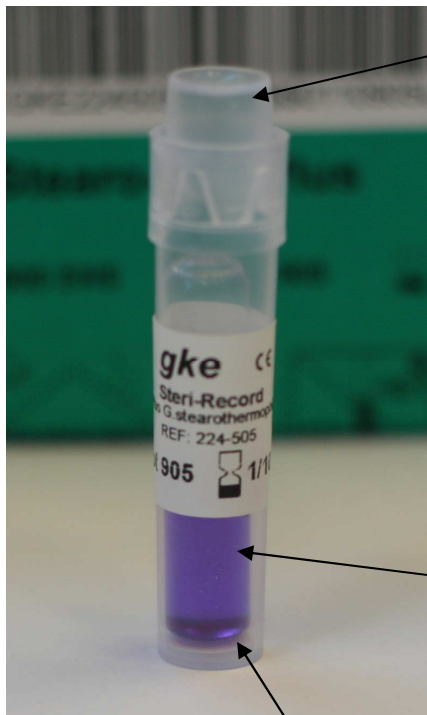
1. Čiščenje steklenega pribora in vsebnika (razstavljena steklenička)
 2. Sterilizacija pribora in vsebnika
 - Steklovina:
sterilizator z vročim suhim zrakom; **160 °C, 2 h** (Ph. Eur. 6th Ed.)
 - Gumijasti in plastični deli vsebnika:
sterilizacija s paro; **121 °C, 15 min, 2 bar** (Ph. Eur. 6th Ed.)
- kontrola procesa sterilizacije: biološki in kemični indikatorji

Biološki in kemični indikatorji

- Ugotavljamo ali so bili med sterilizacijo doseženi sterilizacijski pogoji (T, P, para) oz. ugotavljamo učinkovitost sterilizacijskega postopka
 - Kemični indikatorji: snovi, ki imajo sposobnost, da med sterilizacijskim procesom spremenijo bodisi kemijske bodisi fizikalne značilnosti → rezultat takoj
 - Biološki indikatorji: standardizirani pripravki izbranih mikroorganizmov → potrebno inkubiranje

Metoda sterilizacije	Biološki indikator
Sterilizacija s paro	<i>Bacillus stearothermophilus</i>
Suha toplota	<i>Bacillus subtilis</i>
Ionizirajoče sevanje	<i>Bacillus pumilus</i>
Sterilizacija z etilenoksidom	<i>Bacillus subtilis</i>

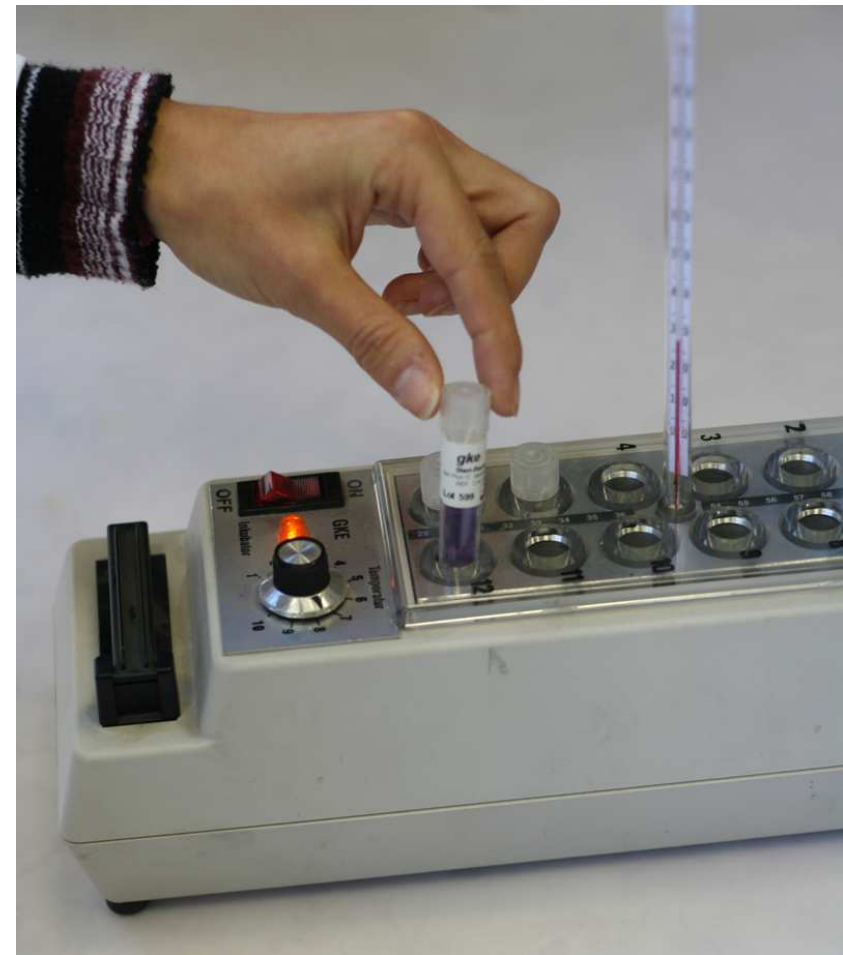
Biološki indikator

za paro propusten
pokrovček

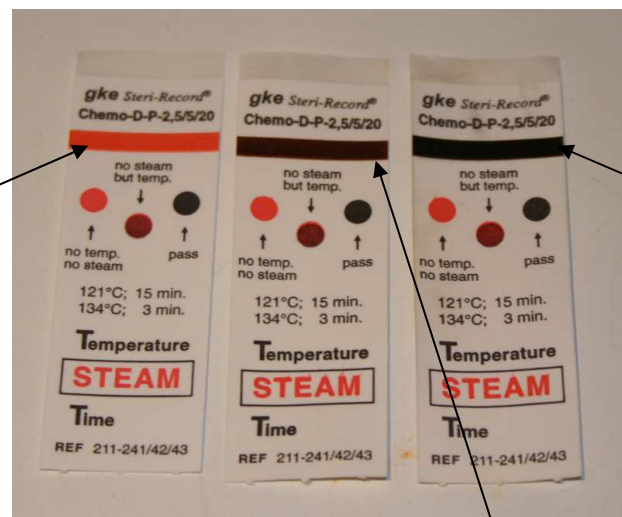
ampula
z gojiščem

nosilec
s spori

Kemični indikator

pred sterilizacijo

po sterilizaciji:
sterilizacijski pogoji
so bili doseženi

po sterilizaciji: T dosežena,
para ni prodrla do indikatorja

Izdelava vodnih kapljic za oko (II)

3. Izračun količine vode, ki daje z zdravilno učinkovino izotonično raztopino

Receptura

Atropinijev sulfat *1,0 %*

Izdelaj izotonične in evhidrične kapljice za oko 10,0 ml

Izdelava vodnih kapljic za oko (III)

Appendix B Isotonic Solution V—Values^{26, a,b}

DRUG (0.3 g)	WATER NEEDED FOR ISOTONICITY (mL)	DRUG (0.3 g)	WATER NEEDED FOR ISOTONICITY (mL)	DRUG (0.3 g)	WATER NEEDED FOR ISOTONICITY (mL)
Alcohol	21.7	Epinephrine hydrochloride	9.7	Silver nitrate	11.0
Ammonium chloride	37.3	Ethylmorphine hydrochloride	5.3	Silver protein, mild	5.7
Amobarbital sodium	8.3	Fluorescein sodium	10.3	Sodium acetate	15.3
Amphetamine phosphate	11.3	Glycerin	11.7	Sodium bicarbonate	21.7
Amphetamine sulfate	7.3	Holocaine hydrochloride	6.7	Sodium biphosphate, anhydrous	15.3
Antipyrine	5.7	Homatropine hydrobromide	5.7	Sodium biphosphate	13.3
Apomorphine hydrochloride	4.7	Homatropine methylbromide	6.3	Sodium bisulfite	20.3
Ascorbic acid	6.0	Hyoscyamine sulfate	4.7	Sodium borate	14.0
Atropine methylbromide	4.7	Neomycin sulfate	3.7	Sodium iodide	13.0
Atropine sulfate	4.3	Oxytetracycline hydrochloride	4.3	Sodium metabisulfite	22.3
Bacitracin	1.7	Penicillin G, potassium	6.0	Sodium nitrate	22.7
Barbital sodium	10.0	Penicillin G, sodium	6.0	Sodium phosphate	9.7
Bismuth potassium tartrate	3.0	Pentobarbital sodium	8.3	Sodium propionate	20.3
Boric acid	16.7	Phenobarbital sodium	8.0	Sodium sulfite, exsiccated	21.7
Butacaine sulfate	6.7	Physostigmine salicylate	5.3	Sodium thiosulfate	10.3
Caffeine and sodium benzoate	8.7	Pilocarpine hydrochloride	8.0	Streptomycin sulfate	2.3
Calcium chloride	17.0	Pilocarpine nitrate	7.7	Sulfacetamide sodium	7.7
Calcium chloride (6 H ₂ O)	11.7	Piperocaine hydrochloride	7.0	Sulfadiazine sodium	8.0
Chlorobutanol (hydrated)	8.0	Polymyxin B sulfate	3.0	Sulfamerazine sodium	7.7
Chlortetracycline sulfate	4.3	Potassium chloride	25.3	Sulfapyridine sodium	7.7
Cocaine hydrochloride	5.3	Potassium nitrate	18.7	Sulfathiazole sodium	7.3
Cupric sulfate	6.0	Potassium phosphate, monobasic	14.7	Tetracaine hydrochloride	6.0
Dextrose, anhydrous	6.0	Procainamide hydrochloride	7.3	Tetracycline hydrochloride	4.7
Dibucaine hydrochloride	4.3	Procaine hydrochloride	7.0	Viomycin sulfate	2.7
Dihydrostreptomycin sulfate	2.0	Scopolamine hydrobromide	4.0	Zinc chloride	20.3
Ephedrine hydrochloride	10.0	Scopolamine methylnitrate	5.3	Zinc sulfate	5.0
Ephedrine sulfate	7.7	Secobarbital sodium	8.0		
Epinephrine bitartrate	6.0				

Izračun:

300 mg ZU...4,3 ml vode
100 mg ZU...**1,4 ml vode**

^a This table of *Isotonic Solution Values* shows volumes in mL of water to be added to 300 mg of the specified drug in sterile water to produce an isotonic solution. The addition of an isotonic vehicle (commonly referred to as diluting solution) to make 30 mL yields a 1% solution. Solutions prepared as directed above are iso-osmotic with 0.9% sodium chloride solution but may not be isotonic with blood (see Appendix A for hemolysis data).

^b The V values for drugs that do not appear in Appendix B but are listed in Appendix A can be calculated from the sodium chloride equivalent for 1% drug. Example—Calculate the V value for anileridine HCl (Appendix A defines E = 0.19).

$$\frac{100 \text{ mL Soln}}{0.9 \text{ NaCl}} \times \frac{0.19 \text{ g NaCl}}{1 \text{ g drug}} \times 0.3 \text{ g drug} = 6.33 \text{ mL Soln}$$

for dilute solution

$$6.33 \text{ mL soln} \approx 6.33 \text{ mL water} \therefore V = 6.33 \text{ mL water}/0.3 \text{ g drug.}$$

Remington, str. 265

Izdelava vodnih kapljic za oko (IV)

4. Izbira ustreznega pufra in konzervansa glede na zdravilno učinkovino

Izdelava vodnih kapljic za oko (V)

Tabela 8.2 - Izbira pufra in konzervansa glede na učinkovino

Učinkovina	Pufno-izotonična raztopina pH	Konzervans
fosfatni pufer		
Aethylmorphini chloridum	ÖAB 9 5,3 DAC 4-6	ÖAB 9 benzalkonijev klorid 0,02 % DAC klorheksidin acetat 0,01 %
Atropini sulfas	ÖAB 9 6,45 DAC 5,5 Ph.Jug.IV 5-6	ÖAB 9 benzalkonijev klorid 0,02 % BP 80 benzalkonijev klorid 0,01 % DAC fenilmerkuri nitrat 0,002 % FM 79, BP 80 fenilmerkuri acetat
Homatropini bromidum	ÖAB 9 6,45 Ph.Jug.IV 5-6	ÖAB 9 benzalkonijev klorid 0,02 % BP 80 benzalkonijev klorid 0,01 % FM 79 Plv. conservans Ph.Jug.III BP 80 klorheksidin acetat 0,01 %
Physostigmini salicylas	ÖAB 9 6,45	ÖAB 9 benzalkonijev klorid 0,02 % BP 80 benzalkonijev klorid 0,01 % FM 79 fenilmerkuri nitrat 0,002 %
Pilocarpini chloridum	ÖAB 9 6,85 DAC 4-6 Ph.Jug.IV 4,5-5,5	ÖAB 9 benzalkonijev klorid 0,02 % BP 80 benzalkonijev klorid 0,01 % DAC klorheksidin acetat 0,01 % FM 79 fenilmerkuri acetat 0,002 %
Scopolamini bromidum	ÖAB 9 6,45	ÖAB 9 benzalkonijev klorid 0,02 % FM 79 benzalkonijev klorid 0,02 %
boratni pufer		
Zinci sulfas	ÖAB 9 6,3 DAC 4-6	ÖAB 9 fenilmerkuri acetat 0,002 % DAC fenilmerkuri nitrat 0,002 % FM 79 fenilmerkuri nitrat 0,002 % BP 80 fenilmerkuri nitrat 0,002 %

Sestava pufer-izotoničnih raztopin

- I 1,9 % raztopina borove kisline
 II 2,65 % raztopina natrijevega tetraborata (Na₂B₄O₇ · 10H₂O)
 III 2,55 % raztopina natrijevega dihidrogenfosfata (NaH₂PO₄ · 2H₂O)
 IV 1,85 % raztopina natrijevega hidrogenfosfata (Na₂HPO₄)

Raztopina	pH	Sestava v ml			
		I	II	III	IV
boratni pufer	pH 8,5	5	5		
boratni pufer	pH 8,0	7	3		
boratni pufer	pH 7,3	8,5	1,5		
fosfatni pufer	pH 7,3			2	8
fosfatni pufer	pH 6,8			4	6
fosfatni pufer	pH 6,6			5	5
fosfatni pufer	pH 6,4			6	4
fosfatni pufer	pH 6,0			8	2

Izračun:

Količina pufer izotonične raztopine:
 10,0 ml - 1,4 ml = **8,6 ml**

6 ml razt. III ...10 ml pufra
 x ml razt. III...8,6 ml pufra → x = **5,2 ml**

Volumen raztopine IV:
 8,6 ml - 5,2 ml = **3,4 ml**

Izdelava vodnih kapljic za oko (VI)

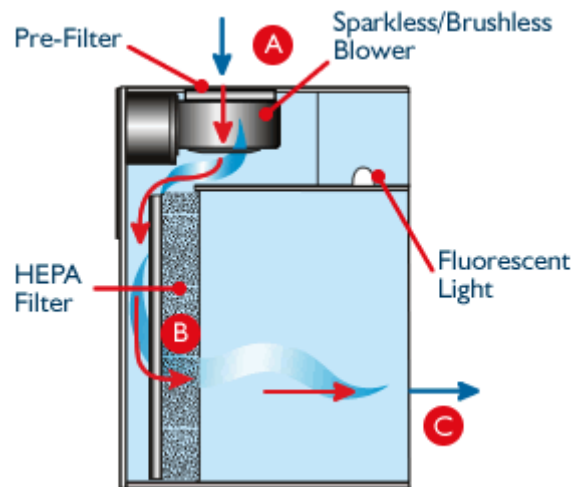
Za izdelavo kapljic za oko potrebujemo:

- 0,1 g atropinijevega sulfata
- 1,4 ml vode za injekcije (Bz)
- 5,2 ml osnovne raztopine III (Bz)
- 3,4 ml osnovne raztopine IV (Bz)

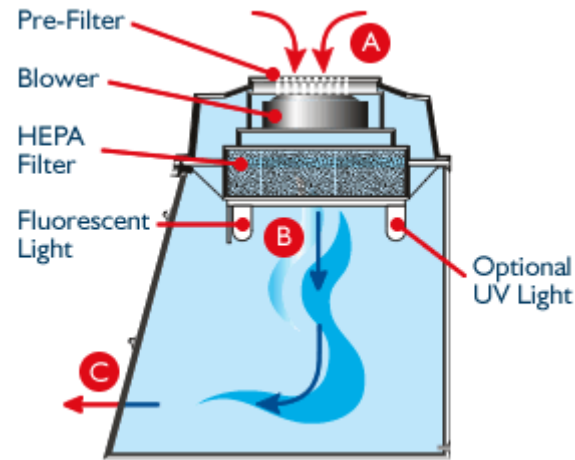
Izdelava vodnih kapljic za oko (VII)

5. Aseptična priprava kapljic za oko

■ LAF komora

horizontalni pretok
filtriranega zraka

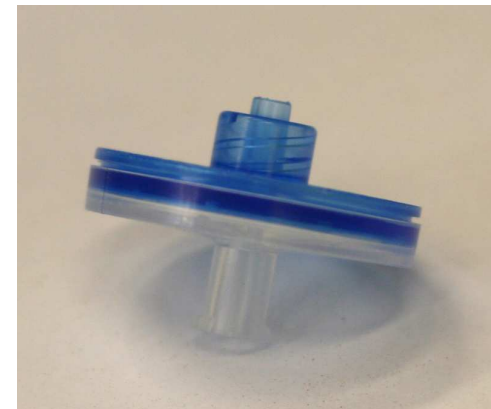

vertikalni pretok
filtriranega zraka

■ Membranska filtracija

Membranska filtracija

- Velikost por: $\leq 0,22 \mu\text{m}$
- Filtracija v predhodno sterilizirane vsebnike
- Adsorpcija: ZU, konzervansi!!!
- Preskus integritete filtra:
 - Preskus z mehurčki ("bubble point test")
 - Preskus z zadrževanjem tlaka ("pressure hold test")
 - Preskus hitrosti difuzije ("diffusion rate test")

Bubble point test

Izdelava oljnih kapljic za oko

- Oljne kapljice: ZU, ki so težko topne v vodi ali so občutljive na vlago
 1. Čiščenje pribora in vsebnikov
 2. Sterilizacija pribora in vsebnikov
 3. Priprava vehikla za oljne kapljice
 4. Aseptična izdelava kapljic za oko

Vehikli za oljne kapljice

- Z visoko viskoznostjo: ricinusovo olje
- S srednjo viskoznostjo: arašidovo, sezamovo in druga rastlinska olja
- Z nizko viskoznostjo: srednjeveržni trigliceridi

Nevtralizirano olivno olje

- Določanje kislinskega števila (Ph. Eur. 6th Ed; 2.5.1.)
- Kislinsko število: mg KOH za nevtralizacijo prostih maščobnih kislin v 1 g pripravka.

Za 100 g olivnega olja: $\text{g Na}_2\text{CO}_3 \times 10 \text{ H}_2\text{O} = \text{kislinsko št.} \times 1,07$

<i>Olivno olje</i>	<i>100,0 g</i>
<i>Natrijev karbonat</i>	<i>kolikor je potrebno</i>
<i>Voda za injekcije</i>	<i>kolikor je potrebno</i>
<i>Brezvodni natrijev sulfat</i>	<i>5,0 g</i>
<i>Natrijev klorid</i>	<i>2,5 g</i>

- Ponovno določimo KŠ: olje je ustrezno: $\text{KŠ} \leq 0,2$

Primer 1

Koliko g NaCl moramo dodati k 25 ml 2 % raztopine pilokarpinijevega klorida, da dobimo izotonično raztopino? Znižanje zmrzišča 2 % raztopine pilokarpinijevega klorida je $-0,262\text{ }^{\circ}\text{C}$.

R:

→ *znižanje zmrzišča izotonične raztopine: $\Delta T_g = 0,52\text{ }^{\circ}\text{C}$*

→ *dodamo NaCl, ki zniža zmrzišče za:*

$$\Delta T_g = (0,52 - 0,262)\text{ }^{\circ}\text{C} = 0,258\text{ }^{\circ}\text{C}$$

$$0,9\text{ \% NaCl} \dots 0,52\text{ }^{\circ}\text{C}$$

$$x \quad \text{NaCl} \dots 0,258\text{ }^{\circ}\text{C} \rightarrow x = 0,447\text{ \%}$$

K 25 ml raztopine moramo dodati $0,447\text{g}/4 = \underline{0,112\text{ g NaCl}}$

Primer 2

Koliko NaCl moramo dodati, da dobimo izotonično raztopino:

Nafazolinijev klorid	0,02 %
Cinkov sulfat	0,25 %
NaCl	kolikor je potrebno
Voda za injekcije	30,0 ml

R:

30 ml izotonične raztopine: $30 \text{ ml} \cdot 0,009 \text{ g/ml} = 0,27 \text{ g}$

Prispevek učinkovin: 1 g naf. Cl ... 0,27 g NaCl

0,006 g naf. Cl ... $x \rightarrow x = 0,002 \text{ g NaCl}$

1 g ZnSO_4 ... 0,15 g NaCl

0,075 g ZnSO_4 ... $y \rightarrow y = 0,011 \text{ g NaCl}$

\rightarrow skupaj: $0,002 \text{ g} + 0,011 \text{ g} = 0,013 \text{ g}$

\rightarrow dodati moramo še: $0,27 \text{ g} - 0,013 \text{ g} = \underline{0,257 \text{ g NaCl}}$

Primer 3

Izdelaj 10 ml izotoničnih in evhidričnih kapljic za oko z 0,1 % atropinijevim sulfatom.

- količina učinkovine: $0,1 \text{ g}/100 \text{ ml} \times 10 \text{ ml} = 0,01 \text{ g}$

- volumen vode, s katerim daje ZU izotonično raztopino:

300 mg ZU... 4,3 ml vode

0,01 g ZU ... x ml vode $\rightarrow x = \underline{0,14 \text{ ml vode}}$

\rightarrow postopek izdelave: učinkovino raztopimo v 0,14 ml vode za injekcije in dopolnimo z izotonično pufrno raztopino do predpisanega volumna.